

Hoe krijg je de bevolking achter een radicaal klimaatbeleid?

De meeste mensen liggen niet wakker van de opwarming van de aarde. Hoe verwerf je steun voor duurzaam beleid?

KLIMAATGOEROE AL GORE en zanger Pharell Williams lanceerden afgelopen week hun plan voor *Live Earth 2015*. Met concerten op alle zeven continenten – inclusief Antarctica – hopen ze de wereld te overtuigen van radicale klimaatactie. Of het werkt, valt nog te bezien. Ook in Nederland bestaat vooralsnog weinig steun voor een aangescherpt duurzaamheidsbeleid. Samen met België bungelt ons land zelfs onderaan de Europese ranglijst voor duurzame energie. Hoe kunnen we dat veranderen?

Volgens sociaal psychologe Arianne van der Wal lukt het niet mensen te overtuigen met harde cijfers over het stijgen van de zeespiegel: 'Onderzoek wijst uit dat maar vijf procent van de bevolking haar gedrag aanpast op basis van wetenschappelijke argumenten.' De meesten van ons handelen op basis van oerinstincten. 'Je moet mensen aanspreken op basale evolutionaire behoeftes: directe bevrediging in het hier en nu, het verlangen naar status en de wens om

'WE MOETEN HET VAN BEDRIJVEN HEBBEN.'

deel uit te maken van een groep.' Kennis hierover zit vooral bij het bedrijfsleven, dat van oudsher bezig is met beïnvloeden van consumentengedrag door middel van reclame. Van der Wal denkt dat een uitgekiende marketingstrategie mensen kan aanzetten tot duurzaam handelen. 'Politieke molens bewegen te langzaam, we moe-

'MAAK TOEKOMSTIGE BELONING CONCREET EN PERSOONLIJK.'

ten het van bedrijven hebben. Als een grote reus als Unilever duurzame producten vermarkt, kan het bedrijf de massa meenemen.'

Mensen veranderen hun gedrag als dat lonend is, zegt neuropsychologe Anouk van Loon. 'Bij duurzaamheid is het probleem dat de beloning, een betere wereld, te ver in de toekomst ligt.' De psychologie kent de term *delay discounting* om aan te geven dat de subjectieve waarde van een beloning daalt met de afstand in de tijd. In andere woorden: mensen vinden honderd euro die ze vandaag krijgen meer waard dan tweehonderd euro over een jaar. Voor dit fenomeen zijn verschillende hersendelen verantwoordelijk. 'Het beloningscentrum in de hersenen wordt actief bij directe beloning in het hier en nu. Daarnaast bestaat er een cognitief netwerk dat bepaalt hoelang iemand kan wachten op een grotere beloning in de toekomst.' Om mensen te overtuigen in duurzame energie te investeren, kun je het moment van beloning naar voren halen, bijvoorbeeld door te subsidiëren. Een andere oplossing is inspelen op het inlevingsvermogen van mensen. 'Recent onderzoek toont aan dat mensen een toekomstige beloning meer waarderen als ze zich een concreet en persoonlijk beeld van de toekomst kunnen vormen. Je zou iemand op zijn vijftigste verjaardag een aanbod moeten doen voor zonnepanelen, met daarbij de belofte dat hij de investering op zijn vijftigste verjaardag heeft terugverdiend en vanaf dan gratis stroom heeft. Dat is

HOERA! Investering terugverdiend! Vanaf uw vijftigste verjaardag krijgt u voortaan gratis stroom!

'MEER WINDMOLENS IN DE STAD ZORGEN VOOR BEWUSTWORDING.'

beter invoelbaar dan een algemeen overzicht van terugverdiëntijden.'

De Vlaamse ingenieurwetenschapper Marc Runacres ontwikkelt kleine windturbines die een hoog rendement hebben en weinig geluidsoverlast veroorzaken en geen vogels verwonden. Deze miniturbines kunnen op hotels en kantoor-torens in de stad worden geplaatst. Runacres realiseert zich dat deze vorm van *distributed small scale energy* nooit kan voldoen aan de enorme energievraag in Nederland of België. Hij gelooft wel dat de kleine, zichtbare windmolens het draagvlak voor hernieuwbare energie vergroten. 'Meer windmolens in de

stad zorgen voor bewustwording en steun voor duurzame energie.' Hij wijst op verschillende enquêtes waaruit blijkt dat mensen die in de buurt van windmolens wonen, vaker pro-wind zijn dan mensen die verder weg wonen – 'omgekeerd van wat je zou verwachten'.

Het onderschatten van de risico's van klimaatopwarming is menselijk, meent socioloog Christian Bröer. 'Mensen vertalen risico's naar hun eigen leven. Het klassieke voorbeeld is roken. Als je mensen met de gevolgen daarvan confronteert, gaan de meesten gewoon door. Ze denken: dat overkomt mij niet. Aan de andere kant maken ze zich wel druk over terrorisme,

'BEGIN GEWOON MET HET MAKEN VAN BELEID.'

terwijl de kans dat je daarvan slachtoffer wordt extreem klein is.' Bröer onderzocht de invloed van beleid op het denkkader van mensen. Zo onderzocht hij waarom omwonenden van Schiphol ageren tegen geluidsoverlast, terwijl omwonenden van de luchthaven van Zürich actie voeren voor een eerlijke verdeling van aanvliegroutes. Zijn conclusie: het feit dat de Nederlandse overheid beleid heeft gemaakt voor het beperken van geluidsoverlast, zorgt ervoor dat mensen juist meer geluidshinder ervaren. Zo leidt het oprichten van een klachtenbureau geluidshinder tot meer klachten: 'Overheidsbeleid creëert een manier van denken die iedereen na verloop van tijd vanzelfsprekend vindt.' De oplossing van Bröer: 'Als je burgers mee wilt krijgen in een radicaal klimaatbeleid, moet je beginnen met het maken van dat beleid.' Hij wijst op Duitsland, waar de steun voor verregaande klimaatmaatregelen veel groter is dan in Nederland. 'De Duitse regering heeft al eerder een vergroeningsbeleid ingezet. De miljoenen Duitse daken met zon-

'VOORKOM BEZWAREN TEGEN WINDMOLENS OF BIOMASSACENTRALES.'

nepanelen geven ook een cultuuromslag weer. Het betekent: "dit is hier normaal". Het heeft de weg vrijgemaakt voor verregaande maatregelen als het sluiten van kerncentrales.'

Burgers hebben hun overheid inmiddels voor de rechter aansprakelijk gesteld voor medeplichtigheid aan de opwarming van de aarde. Milieujurist Bernard Vanheusden vindt het initiatief interessant, zeker ook omdat deze zaak in België is aangespannen door bekende Vlamingen. Zo berekenen ze veel mensen die nog weinig over dit onderwerp wisten. Hij vraagt zich wel af of de 'klimaatzaak' ook juridisch het gewenste resultaat oplevert. 'Je vraagt om een politiek oordeel waartoe de meeste rechters niet snel geneigd zijn.' Bovendien moet de relatie tussen de klimaatschade en het handelen van de overheid nog worden bewezen. Vanheusden denkt dat een radicaal klimaatbeleid gebaat kan zijn bij een andere juridische ingreep: 'Voorkom bezwaren van individuele burgers tegen windmolens of biomassacentrales. Een stap naar de rechter is niet duur en zorgt soms voor jarenlange vertraging.' ■

DE OPLOSSERS

In de rubriek *De Oplossers* presenteert onderzoeksbureau Tertium antwoorden op complexe vragen die zijn voorgelegd aan meer dan 400 wetenschappers van VU en UvA. Voor deze editie benaderde Vlaams-Nederlands cultuurhuis deBuren ook een aantal wetenschappers van Vlaamse universiteiten. Op maandagavond 2 februari organiseren VN, de VU, deBuren en Tertium het publieksprogramma *De Oplossers Live* in Pakhuis de Zwijger. Toegang is gratis. Meer informatie: www.deoplossers.nl